

Μελετητές Διασποράς

Publisher: Diaspora 2014

Start: Dec 17, 2014

Due: Jan 21, 2015

Project Overview

Produced with Scholar

Η διασπορά και η ιθαγένεια στο πέρασμα των χρόνων

Σοφία Γιαννοπούλου

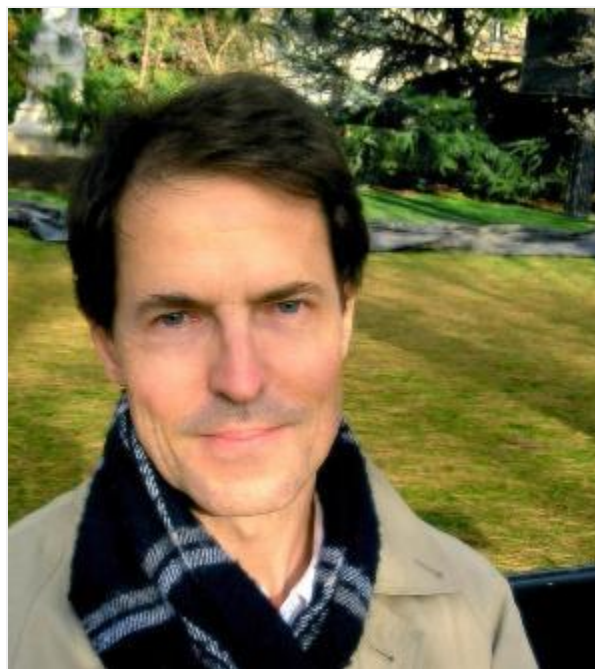
Jan 18, 2015 at 9:59 PM

Version 3

Η διασπορά και η ιθαγένεια στο πέρασμα των χρόνων

Η διασπορά και η ιθαγένεια στο πέρασμα των χρόνων

Εισαγωγή

Ο Rogers Brubaker γεννήθηκε το 1956 και είναι αμερικανός κοινωνιολόγος και καθηγητής στο πανεπιστήμιο της California, στο Los Angeles. Φοίτησε στο πανεπιστήμιο του Harvard και του Sussex προτού αποκτήσει διδακτορικό από το πανεπιστήμιο της Columbia το 1990. Έχει γράψει ακαδημαϊκά έργα πάνω στην εθνότητα, τον εθνικισμό, την ιθαγένεια και

τη διασπορά. Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι η ενασχόληση με τη διασπορά καθώς ο Rogers Brubaker έχει δώσει τον ορισμό της και έχει αναλύσει την εξέλιξη και διαφοροποίηση του όρου από την εμφάνιση του μέχρι και σήμερα. Θα αναλύσουμε ακόμα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες λόγω της δυσκολίας απόκτησης της ιθαγένειας αλλά και τα προνόμια που τους προσφέρει αυτή με βάση το έργο του μελετητή.

Ορισμός της διασποράς

Ο Rogers Brubaker προτείνει ο όρος διασπορά να αντιμετωπίζεται όχι ως οριοθετημένη οντότητα, αλλά ως ιδίωμα, στάση και αξίωμα. Για τον ορισμό του όρου θέτει τρία κριτήρια-συστατικά της διασποράς, τη μετακίνηση(διασκόρπιση στο χώρο), το προσανατολισμό σε μία υπαρκτή ή φανταστική πατρίδα και τέλος την διατήρηση των συνόρων (Brubaker, 2005:1). Για να μας δώσει να καταλάβουμε τι εννοεί με τους όρους ιδίωμα, στάση και αξίωμα και πως κατέληξε σε αυτούς αναφέρεται στον Sheffer. Κατά τον Sheffer τα μέλη της διασποράς χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, τα πυρηνικά μέλη(core), τα περιθωριακά μέλη(marginal) και τα αδρανή μέλη(dormant). Τα αδρανή μέλη έχουν αφομοιωθεί ή ενταχθεί πλήρως στη κοινωνία και τη κουλτούρα της νέας τους πατρίδας και δεν νιώθουν ή πολλές φορές δεν ξέρουν πως έχουν ρίζες σε μία ομάδα διασποράς. Παρόλα αυτά προσμετρούνται ως μέλη μίας διασποράς χωρίς να αισθάνονται ή να συμπεριφέρονται ως μέλη της. Για να ξεπερασθεί το πρόβλημα της κατηγοριοποίησης ο Brubaker προτείνει να προσλαμβάνουμε τη διασπορά ως μια κατηγορία πρακτικής για την εξαγωγή συμπερασμάτων και αξιώσεων και την εκπόνηση εργασιών και μόνο τότε να αναλογιστούμε πως μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατηγορία ανάλυσης. Ο όρος δεν περιγράφει τον κόσμο αλλά επιζητά να τον αλλάξει. Η διασπορά ως ιδίωμα, στάση και αξίωμα αποτελεί έναν τρόπο να σχηματίσουμε τις ταυτότητες καιπίστεις ενός πληθυσμού. Τα άτομα που υποδεικνύουν αυτά τα χαρακτηριστικά μπορεί να είναι είτε μέλη του υποτιθέμενου πληθυσμού είτε αντιπρόσωποι της υποτιθέμενης πατρίδας. Και στις δύο περιπτώσεις όμως, τα άτομα που διαθέτουν αυτά τα χαρακτηριστικά και θεωρούνται μέλη της μπορεί να μην υιοθετούν μια «διασπορική» στάση.

Τα κριτήρια ή αλλιώς συστατικά της διασποράς όπως αναφέραμε και παραπάνω κατά τον Brubaker είναι τρία και τα προσδιορίζει ως εξής: Η μετακίνηση, διασκόρπιση στο χώρο είναι το πιο ευθές και ευρέως αποδεκτό κριτήριο. Η μετακίνηση μπορεί να έχει γίνει εξαιτίας πολέμου δηλαδή να έχει επιβληθεί στην μεταναστευτική ομάδα, αλλά μπορεί να είναι μία οποιαδήποτε μετακίνηση αρκεί να ξεπερνά τα σύνορα της χώρας προέλευσης των μεταναστών. Ο προσανατολισμός στη πατρίδα λειτουργεί ως μία αυθεντική πηγή αξιών, ταυτότητας και πίστης. Στο συγκεκριμένο κριτήριο δινόταν παλιότερα μεγάλη σημασία από τους μελετητές. Τα τέσσερα από τα πέντε κριτήρια που είχε χρησιμοποιήσει ο Safran για τον ορισμό της διασποράς έχουν να κάνουν με τον προσανατολισμό στη πατρίδα και την επιθυμία για επιστροφή. Αυτή την άποψη αντικρούει μερικά χρόνια αργότερα ο Clifford και υποστηρίζει πως «οι απόκεντροι παράπλευροι δεσμοί είναι ίσως το ίδιο σημαντικοί με αυτούς που διαμορφώνονται γύρω από τη τελεολογία της καταγωγής και της επιστροφής.» (Clifford, 1994: 305-306) Διατήρηση των συνόρων σημαίνει διατήρηση μίας διακριτής ταυτότητας μέσα στη κοινωνία-οικοδεσπότη. Οι ομάδες μεταναστών να ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους γηγενείς κατοίκους. Η διατήρηση αυτή επιτυγχάνεται με την αντίσταση των μεταναστών στην αφομοίωση ή λόγω της μη επιδιωκόμενης κοινωνικής απομόνωσης των μεταναστών από τον γηγενή πληθυσμό. Η διατήρηση των συνόρων έχει σημασία μόνο όταν έχει και διάρκεια στο χρόνο. Είναι λογικό οι μετανάστες πρώτης γενιάς να θέλουν να διατηρήσουν κοινότητες. Η διατήρηση των συνόρων αποκτά σημασία όταν δεύτερες και τρίτες γενιές μεταναστών συνεχίζουν να την επιδιώκουν.

Η εξέλιξη του όρου διασπορά

Ο όρος διασπορά έχει διευρυνθεί στο πέρασμα των χρόνων και η χρήση του έχει πολλαπλασιαστεί. Η πραγματική έκρηξη στη χρήση του σημειώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του ογδόντα και δεν περιορίστηκε σε ακαδημαϊκά έργα. Σήμερα στο google εμφανίζονται 152 εκατομμύρια αποτελέσματα αν κάνει κανείς αναζήτηση του όρου. Όπως λοιπόν, η χρήση του όρου αυξήθηκε κατά τον ίδιο η σημασία του διευρύνθηκε και πλέον περιλαμβάνει μια ποικιλία ερμηνειών και σημασιολογικών εννοιολογικών και πειθαρχικών ορισμών.Οι πρώτες αναλύσεις γύρω από το θέμα της διασποράς εξέταζαν μία ή παραπάνω παραδειγματικές περιπτώσεις. Η πρώτη παραδειγματική περίπτωση ήταν αυτή των Εβραίων, με την αρμένικη και την ελληνική να ακολουθούν. Γενικότερα, αρχικά ο όρος περιλάμβανε τις λεγόμενες διασπορές «καταστροφής» (catastrophic diaspora). Σε πρόσφατες προεκτάσεις του όρου, ωστόσο, η αναφορά στις παραπάνω παραδειγματικές περιπτώσεις έχει εξασθενήσει.Κάποιες ομάδες μεταναστών επειδή συνέχισαν να εμπλέκονται στα πολιτικά ζητήματα της χώρας προέλευσης τους, υποστηρίζοντας ακόμα και τρομοκρατικά και εθνικιστικά κινήματα ερμηνεύονται ως διασπορές. Ο όρος περιλαμβάνει πλέον και οικονομικούς μετανάστες που διατηρούν συναισθηματικούς και κοινωνικούς δεσμούς με τις πατρίδες τους.

Σε άλλες περιπτώσεις ο όρος έχει απομακρυνθεί εντελώς από τις παραδειγματικές περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, υπερεθνικές και υπερ-συνοριακές γλωσσολογικές κατηγορίες όπως είναι οι γαλλόφωνες, αγγλόφωνες και πορτογαλλόφωνες και παγκόσμιες θρησκευτικές κοινότητες έχουν οριστεί ως υποτιθέμενες διασπορές. Από αυτή την οπτική γωνία οι ομάδες μεταναστών προσλαμβάνονται ως διασπορές ακόμα και όταν τα μέλη τους σε μεγάλο βαθμό έχουν αφομοιωθεί. Ουσιαστικά ο όρος έφθασε να περιλαμβάνει κάθε πληθυσμιακή κατηγορία που σε κάποιο βαθμό έχει διασκορπιστεί στο χώρο. Το πρόβλημα που προκύπτει όταν ο όρος διευρύνεται τόσο πολύ είναι πως αχρηστεύεται. Αν όλοι

ανήκουν στη διασπορά τότε δεν ανήκει κανένας. Η καθολίκευση της διασποράς, παραδόξως, σημαίνει την εξαφάνιση της διασποράς. (Brubaker, 2005:3)

Γιατί συνέβη όμως αυτή η τόσο μεγάλη διεύρυνση του όρου; Επήλθε απότομη αλλαγή στον τρόπο που βλέπουμε τον κόσμο ή απότομη μεταμόρφωση του ίδιου του κόσμου; Η παλιά οπτική γωνία πάνω στο θέμα της μετανάστευσης-λέγεται- πως θεωρούσε ότι οι μετανάστες χωρίζονταν οριστικά από τη πατρίδα τους και ότι η μετανάστευση οδηγεί αναπόφευκτα στην αφομοίωση. Πλέον δεν επικρατεί αυτή η άποψη αλλά αντίθετα ότι οι δεσμοί, η κουλτούρα και η πατρίδα παραμένουν σημαντικοί και μετά την μετανάστευση.

Τελικά η διασπορά όπως και άλλοι νέοι όροι που εισάγονται κατά καιρούς ορίζουν κάτι πραγματικά καινούριο στο κόσμο ή κάτι που ήδη υπήρχε; Έχουμε περάσει από την εποχή του έθνους-κράτους στη εποχή της διασποράς; Μέσα στον 19^ο και 20^ο αιώνα θα λέγαμε πως οι χώρες έχουν αποκτήσει παρά χάνει την ικανότητα τους να ελέγχουν τα σύνορα τους και να αναγνωρίζουν τους πολίτες τους(με ταυτότητες, διαβατήρια, visas, βάσεις ηλεκτρονικών δεδομένων). Η τρομοκρατική επίθεση τις 11^{ης} Σεπτεμβρίου ώθησε σε πιο αυστηρές ρυθμίσεις για τους μετανάστες από αυτές που ίσχυαν έναν αιώνα πριν. Η μετανάστευση στις μέρες μας δεν είναι μεγαλύτερη σε όγκο ούτε ταχύτερη από ότι έναν αιώνα πριν. Δεν έχει μία κατεύθυνση ούτε είναι μόνιμη, αλλά αυτό δεν ίσχυε ούτε στο παρελθόν. Ιστορικά έχουν καταγραφεί μεγάλα ποσοστά επιστροφής Ευρωπαίων από τη Βόρεια Αμερική στις πατρίδες τους στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Οι μετανάστες κρατούν σήμερα δεσμούς με τις πατρίδες τους αλλά αυτό το έκαναν χωρίς το διαδίκτυο και έναν αιώνα πριν. Όλα τα παραπάνω δεν συνιστούν πως δεν έχουν γίνει αλλαγές ή ότι τα μέσα μεταφοράς και οι τρόποι επικοινωνίας δεν παίζουν κανένα ρόλο στη διαμόρφωση της διασποράς, όμως συνιστούν ότι δεν έχουμε μια κοσμοϊστορική αλλαγή εποχής.

Ορισμός του έθνους-κράτους κατά τον Brubaker

Ο όρος χρησιμοποιείται συχνά για να ορίσει πολιτείες που η μία αναγνωρίζει την ανεξαρτησία της άλλης. (Brubaker, 2010:61). Όταν δεν γίνεται χρήση του όρου για να ορίσει διαφορετικά κράτη αναλύεται σε δύο ιδανικά πρότυπα, το αναλυτικό-δηλαδή ένα μοντέλο αποτελούμενο από πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική οργάνωση- και το κανονιστικό- δηλαδή ένα μοντέλο για πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική οργάνωση. Πρακτικές πολιτικές επικλήσεις βασίζονται σε αυτό το εξιδανικευμένο εννοιολογικό μοντέλο το οποίο προϋποθέτει ένα σύνολο αντιστοιχίσεων: α)Τα σύνορα του κράτους θα πρέπει να συμπίπτουν με του έθνους ως μια φανταστική κοινότητα. β)Το κράτος και ο πολιτισμός να συμφωνούν, η κουλτούρα να σταματά στα όρια του κράτους. γ) Η επικράτεια του κράτους και οι πολίτες να συμφωνούν, όλοι οι μόνιμοι κάτοικοι να είναι πολίτες και οι πολίτες να είναι να είναι μόνιμοι κάτοικοι. δ) Η πολιτισμική εθνικότητα και η νόμιμη υπηκοότητα να είναι συνεκτινόμενες, όλοι οι εθνοπολιτισμικοί υπήκοοι πρέπει να είναι πολίτες και όλοι οι πολίτες εθνοπολιτισμικοί υπήκοοι. Το έθνος-κράτος έχει ορισθεί και στην κοινωνικό-πολιτισμική ανάλυση και στη πολιτική πρακτική ως ένας εσωτερικά ομοιογενής και εξωτερικά οριοθετημένος χώρος σε πολιτικό, νομοθετικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό επίπεδο. (Brubaker, 2010:63)

Αυτό το μοντέλο έχει συνέπειες στη κινητικότητα και την ένταξη. Υπάρχει ελεύθερη κινητικότητα στο εσωτερικό του κράτους αλλά όχι μεταξύ εθνών-κρατών. Η κίνηση στο εσωτερικό του κράτους επιθυμείται ενώ η εξωτερική εμποδίζεται. Η εσωτερική κινητικότητα είναι ταυτόχρονα αιτία και συνέπεια της πολιτισμικής ομοιογένειας και αντίστοιχα η έλλειψη εξωτερικής κινητικότητας των πολιτισμικών διαφορών μεταξύ των εθνών-κρατών.

Πλαίσιο αναφοράς του μελετητή

Ο R. Brubaker δεν μελετά τη διασπορά οριοθετώντας τη σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Αντίθετα μελετά και αναλύει τη διασπορά ως ένα συνολικό πανανθρώπινο φαινόμενο αναφέροντας, βέβαια, τις απαρχές του που είναι η διασπορά των Εβραίων και στη συνέχεια των Ελλήνων και των Αρμενίων. Ο ίδιος δεν έχει υπάρξει μέλος διασποράς όπως άλλοι μελετητές του φαινομένου και δεν έχει προσωπικά βιώματα. Για τη μελέτη και τη διαμόρφωση του έργου του έχει προσπαθήσει να καλύψει το φαινόμενο με αντικειμενικότητα καταγράφοντας την εξέλιξη του και αντλώντας σύγχρονα στοιχεία για τη διασπορά από την Ευρώπη αλλά και την Αμερική.

Ιθαγένεια

Στο έργο του Membership without citizenship : the economic and social rights of noncitizens και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 7 ο R. Brubaker αναφέρει πως ζούμε σε ένα κόσμο που χαρακτηρίζεται από έθνη - κράτη. Συνήθως οι περισσότεροι πολίτες είναι συνάμα και κάτοικοι μιας χώρας και το αντίθετο. Αυτό θα ίσχυε για όλους κάτω από ιδανικές συνθήκες ωστόσο στο μοντέρνο κόσμο κάτι τέτοιο είναι ανέφικτο. Μακροπρόθεσμα σε μία δημοκρατική κοινωνία η κατοικία και η εθνικότητα είναι δύο έννοιες όπου μετά δυσκολίας συμπίπτουν. Η διαπίστωση αυτή δεν εξαιρεί τη μετακίνηση πέρα των συνόρων μιας χώρας καθώς ούτε τον οικισμό σε μία ξένη χώρα όσο αυτός έχει νομιμοποιηθεί από την πολιτογράφηση. Ωστόσο εξαιρεί τη μετανάστευση χωρίς πολιτογράφηση ,φαινόμενο εμφανές στην Ευρώπη και στη Νότια Αμερική τα τελευταία χρόνια όπου πολλοί μεταπολεμικοί μετανάστες έχουν πολιτογραφηθεί. Παραμένουν όμως

εκατομμύρια μετανάστες που έχουν ζήσει από πέντε έως είκοσι και παραπάνω χρόνια, κάποιες φορές και ολόκληρη τη ζωή τους σαν κάτοικοι αλλά όχι ως υπήκοοι. Ακόμη και όσοι τελικά πολιτογραφούνται θα έχουν περάσει μεγάλο μέρος της ζωής τους σαν αλλοδαποί κάτοικοι. Εύλογα κάποιος θα αναρωτηθεί ως προς τι η σπουδαιότητα της υπηκοότητας για τους μετανάστες εάν εξαιρέσουμε τον πολιτικό τομέα. Με τα προνόμια που προσφέρει η υπηκοότητα στους μετανάστες έχει καταπιαστεί ο R. Brubaker σε αυτή τη μελέτη του.

Υπάρχουν δύο τρόποι να αποκτήσει κανείς την ιδιότητα του μετανάστη. Η πρώτη είναι να την αποκτήσει κανείς στο εξωτερικό και να εισέλθει στη χώρα ως μετανάστης. Αυτός ο τρόπος έχει υπάρξει χαρακτηριστικός τρόπος μετανάστευσης σε Αμερική και Καναδά, αν και μερικά άτομα, πρωτίστως όσοι γίνονται μέλη οικογενειών, πλέον εισέρχονται σε ευρωπαϊκές χώρες έχοντας ήδη την ιδιότητα του μετανάστη (immigrant status). Ο δεύτερος τρόπος είναι να εισέλθεις σε μία χώρα όχι σαν μετανάστης και ύστερα να προχωρήσεις στο επίπεδο του μετανάστη. Αυτή η μέθοδος έχει απήχηση στην Ευρώπη αν και δεν είναι λίγα τα άτομα που ταξιδεύουν σε Καναδά και Αμερική χωρίς τη μεταναστευτική visa με την ελπίδα πως θα την αποκτήσουν εκεί.

Σημαντικά προνόμια δίνει η υπηκοότητα στους μετανάστες όσον αφορά την αγορά εργασίας. Ενώ η πρόσβαση των πολιτών στην αγορά εργασίας είναι γενική και άνευ όρων, οι μη-υπήκοοι συναντούν εμπόδια και απολαμβάνουν μερική πρόσβαση. Η ελευθερία στην εργασία είναι μία βασική ελευθερία, την οποία όμως απολαμβάνει μία συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων, αυτή των υπηκόων του έθνους-κράτους. Αυτό συμβαίνει επειδή κάθε μοντέρνο κράτος δεσμεύεται να προστατεύσει την εθνική του αγορά εργασίας. Πρόκειται για πολιτική τακτική κυβερνήσεων μέσα στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και στη Σκανδιναβία όπου εκτός λίγων εξαιρέσεων είναι απαραίτητες ρητές άδειες για εργασία. Αυτές οι άδειες δημιουργούν περιορισμούς όχι μόνο προς το δικαίωμα εργασίας αυτό καθαυτό αλλά και ως προς συγκεκριμένα πόστα εργασίας, συγκεκριμένες περιοχές, συγκεκριμένες βιομηχανίες και εργοδότες. Ενώ σε γενικές γραμμές υπάρχουν ίδιοι όροι εισόδου στην αγορά εργασίας τόσο για τους αναγνωρισμένους μετανάστες όσο και για τους υπηκόους μιας χώρας σε κάθε κράτος υπάρχουν θέσεις που προορίζονται αποκλειστικά για υπηκόους με τις περισσότερες από αυτές να είναι θέσεις δημόσιας διοίκησης. Η εξήγηση για την αποκλειστική επιλογή υπηκόων για αυτές τις θέσεις εργασίας είναι παρεμφερής με αυτή που δίνεται όταν εμφανίζεται το ζήτημα της αποκλειστικής συμμετοχής των υπηκόων στις εθνικές εκλογές. Η εξήγηση έγκειται στη διατήρηση της αρχικής σύλληψης της πολιτικής κοινωνίας όπως το έθεσε το Αμερικάνικο Ανώτατο Δικαστήριο. Αγνοώντας λοιπόν την οικονομική και κοινωνική ευημερία κάποιων μεταναστών, εάν δεν τους έχει δοθεί υπηκοότητα δεν έχουν ενσωματωθεί ως μέλη μίας πολιτικής κοινωνίας. Για αυτό το λόγο υπάρχει διαφωνία απόψεων σχετικά με το κατά πόσο είναι πιστοί στη νέα χώρα και πόσο ειλικρινείς είναι οι προθέσεις τους για την ευημερία και ανάπτυξη της χώρας στην οποία έχουν μεταναστεύσει.

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν εμπόδια και στο τομέα της αυτό-απασχόλησης και στο σχηματισμό μικρών επιχειρήσεων που η απόκτηση υπηκοότητας μπορεί να λύσει. Είναι όνειρο πολλών μεταναστών να δημιουργήσουν δικές τους μικρές επιχειρήσεις και μια κλασική στρατηγική ανοδικής κινητικότητας. Σε κάποιους προνομιούχους μετανάστες που έχει δοθεί η υπηκοότητα επιτρέπεται να αυτό-απασχοληθούν ή να δημιουργήσουν δικές τους μικρές επιχειρήσεις αφού θεωρούνται πολίτες της κοινής κατάστασης της αγοράς. Άλλοι μετανάστες χρειάζονται ειδική άδεια εάν έχουν τέτοιες φιλοδοξίες. Αυτή η απαραίτητη προϋπόθεση δυσχεραίνει την αυτό-απασχόληση των μεταναστών στη Γερμανία για παράδειγμα όπου ο αριθμός των αναγνωρισμένων με προσόντα μεταναστών είναι μικρός. Επίσης, χαρακτηριστική είναι η σύγκριση ανάμεσα στους Ινδούς μετανάστες των Ηνωμένων Πολιτειών οι οποίοι έχουν περισσότερες ευκαιρίες να αυτό-απασχοληθούν σε αντίθεση με τους μετανάστες από τις Δυτικές Ινδίες στη Μεγάλη Βρετανία.

Όλα τα παραπάνω επηρεάζουν το οικονομικό καθεστώς των μη-πολιτών. Το γεγονός ότι μη-υπήκοοι έχουν το δικαίωμα να λάβουν το μεταναστευτικό status, να διεκδικήσουν εργασία και να εμπλακούν με την αυτό-απασχόληση δεν σημαίνει ότι θα έχουν αποτελεσματική οικονομική ενσωμάτωση. Σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες είναι πολύ πιθανό να συναντήσουμε μετανάστες χωρίς ιθαγένεια να εργάζονται σε χαμηλά πόστα εργασίας, μονότονα με χαμηλούς μισθούς, ανασφάλιστοι χωρίς περιθώρια ανέλιξης τα οποία οι ντόπιοι κάτοικοι έχουν απορρίψει. Ένα παράδειγμα αυτού του γεγονότος συναντάται στη Γαλλία όπου το ένα τρίτο των αλλοδαπών εργαζομένων κατέχει ανειδίκευτες θέσεις εργασίας σε αντίθεση με το ένα δέκατο των Γάλλων πολιτών. Επίσης στα ποσοστά ανεργίας της Ευρώπης μπορεί κανείς να διακρίνει μεγάλο αριθμό μεταναστών χωρίς υπηκοότητα. Για παράδειγμα το ποσοστό ανεργίας των ξένων στη Σουηδία ήταν 5.2% το 1985, σχεδόν διπλάσιο από το συνολικό ποσοστό ανεργίας της χώρας που άγγιζε το 2.8%!

Οι μετανάστες χωρίς ιθαγένεια έχουν να αντιμετωπίσουν ένα ακόμη ζήτημα, αυτό των κοινωνικών δικαιωμάτων που τους αναλογούν και δεν τους παρέχονται. Ήδη έχουν να αντιμετωπίσουν ένα χαμηλό οικονομικό status, ανεργία, άσχημες συνθήκες διαβίωσης καθώς και προβλήματα ένταξης λόγω της γλώσσας. Για το λόγο αυτό χρειάζονται την ιθαγένεια και κυβερνητικά μέτρα προς διευκόλυνση τους. Κατ' αρχάς τα κράτη πρόνοιας είναι κλειστά συστήματα. Όπως έγραψε ο Gary Freeman τα κράτη πρόνοιας προϋποθέτουν "όρια τα οποία διαχωρίζουν όσους είναι μέλη μιας κοινωνίας από όσους δεν είναι." Αυτά τα όρια ιστορικά έχουν σχεδιαστεί ανάμεσα στους υπηκόους και στους μη-υπήκοους, τουλάχιστον στην ιστορία των κρατών πρόνοιας. Τα περισσότερα δικαιώματα για κοινωνική ασφάλιση, κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές πρόνοιας έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίζουν την εθνική αλληλεγγύη ανάμεσα στους πολίτες και μόνο μίας χώρας. Ωστόσο, αυτός ο διαχωρισμός στην πραγματικότητα γίνεται ανάμεσα σε μόνιμους κατοίκους (και στην Ευρώπη σε μόνιμους αλλοδαπούς κατοίκους της κοινής οικονομικής κατάστασης) και σε άλλους. Οι όροι επιλεκτικότητας διαφέρουν

όμως για διαφορετικά είδη κοινωνικών υπηρεσιών. Υπάρχουν για παράδειγμα προγράμματα που περιλαμβάνουν συντάξεις για ηλικιωμένους, ασφάλιση σε περίπτωση ανεργίας και ασφάλεια υγείας των οποίων ένα μέρος τουλάχιστον χρηματοδοτείται από συνεισφορές δικαιούχων και είναι ανοιχτά γενικά σε όλους όσους έχουν να προσφέρουν μη λαμβάνοντας υπόψη την ιθαγένεια ή το status των μεταναστών. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και προγράμματα χρηματοδοτούμενα από γενικά έσοδα όπου δεν είναι επιτρεπτή η συνεισφορά τα οποία είναι διαθέσιμα μόνο σε όσους διαθέτουν ένα συγκεκριμένο status. Οι όροι επιλεκτικότητας όμως δεν διαφοροποιούνται μόνο στις κοινωνικές υπηρεσίες αλλά και από χώρα σε χώρα κάποιες φορές και από μία πόλη ή πολιτεία σε μία άλλη μέσα στην ίδια χώρα. Στη Γερμανία για να αναφέρουμε ένα παράδειγμα οι αλλοδαποί εργάτες πληρούν τις προϋποθέσεις για τα οφέλη της κοινωνικής ασφάλισης όπως ασφάλιση ανεργίας, ασφάλεια υγείας ή ατυχήματος τα οποία είναι χρηματοδοτούμενα από εργοδότη και εργαζόμενο ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που απολαμβάνουν αυτά τα οφέλη οι Γερμανοί πολίτες. Επιπροσθέτως, αυτά τα οφέλη δεν ισχύουν μόνο για όσους μετανάστες κατέχουν μόνιμη άδεια παραμονής. Εκτός από αυτό και όσοι αποφασίσουν να εγκαταλείψουν τη χώρα προτού συμπληρώσουν τα απαραίτητα χρόνια υπηρεσίας για να λάβουν τη σύνταξη, προϋπόθεση που ισχύει και για τους Γερμανούς πολίτες, θα λάβουν πίσω τις δικές τους συνεισφορές. Παρατηρώντας την κατάσταση στη Γαλλία σχετικά με τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών χωρίς ιθαγένεια είναι εμφανές πως κατακτούν όλο και περισσότερα. Στη Γαλλία οι αλλοδαποί εργάτες πληρούν τις προϋποθέσεις προκειμένου να λάβουν ασφάλεια αναπηρίας, υγείας, εργατικών ατυχημάτων, σύνταξη και άδεια μητρότητας όπως και οι Γάλλοι πολίτες. Ενώ στην αρχή οι κρατικές επιχορηγήσεις για την οικογένεια περιορίζονταν σε οικογένειες όπου τα παιδιά είχαν τη γαλλική υπηκοότητα, μετά το 1946 αλλοδαποί με χαμηλά εισοδήματα και μεγάλες οικογένειες λαμβάνουν ένα δυσανάλογο ποσό για οικονομική ελάφρυνση. Το γεγονός αυτό προκάλεσε αναταραχή και ξύπνησε το εθνικό αίσθημα που υποστηρίζει ότι οικογενειακά επιδόματα πρέπει να δίνονται σε Γαλλίδες πολίτες ενθαρρύνοντας τες να γεννούν περισσότερα παιδιά και όχι σε αλλοδαπές.

Συμπέρασμα

Η διασπορά και το περιεχόμενο της πάντα θα αποτελεί ένα φαινόμενο που θα απασχολεί τους μελετητές και φυσικά τα ίδια τα μέλη της αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο. Είτε τα μέλη της έχουν αφήσει τις πατρίδες τους επειδή δεν είχαν άλλη επιλογή είτε επειδή ονειρεύτηκαν ένα καλύτερο μέλλον και μετανάστευσαν για οικονομικούς λόγους η άφιξή τους σε μια άλλη ξένη χώρα θα ταρακουνάει τα δεδομένα και τη σύσταση του έθνους-κράτους. Τα έθνη κράτη αποτελούν χαρακτηριστικό του σημερινού κόσμου. Ενώ λοιπόν κάποιος εύλογα θα σκεφτόταν πως με την ολοένα αυξανόμενη μετανάστευση τα έθνη κράτη θα διευκόλυναν τη διαδικασία για παροχή ιθαγένειας προς εξυπηρέτηση των μεταναστών τα πράγματα δεν είναι έτσι. Πρέπει να κατοχυρωθούν προνόμια και δικαιώματα έτσι ώστε να απολαμβάνουν παροχές σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο τα μέλη της διασποράς. Ο όρος διασπορά τα τελευταία χρόνια έχει διευρυνθεί σε μεγάλο βαθμό αλλά δεν είναι ένα φαινόμενο που εμφανίστηκε τώρα και δεν συνιστά- αν και έχουν γίνει πολλές και σημαντικές αλλαγές- αλλαγή εποχής δηλαδή μεταβίβαση από την εποχή του έθνους-κράτους στην εποχή της διασποράς. Η διασπορά δεν περιγράφει το κοσμό αλλά επιζητεί να τον αλλάξει.

Βιβλιογραφία

1. Brubaker Rogers, *Ethnic and Racial Studies Vol. 28 No. 1 January 2005 pp. 1-19*, From the SelectedWorks of Rogers Brubaker
2. Brubaker Rogers, *Journal of Interdisciplinary History, XLI:1 (Summer, 2010), 61-78*, From the SelectedWorks of Rogers Brubaker
3. Brubaker Rogers, *Immigration and the Politics of Citizenship in Europe and North America pp. 145-162*, From the SelectedWorks of Rogers Brubaker
4. CLIFFORD JAMES 1994 'Diasporas', *Cultural Anthropology*, vol. 9, no. 3, pp. 302-318

Σοφία Γιαννοπούλου
